

Programma Kenniswerkplaatsen Jeugd

2025-2028

Programma Kenniswerkplaatsen Jeugd

2025-2028

December 2024

Colofon

Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen. Daar staat ZonMw voor. ZonMw programmeert en financiert onderzoek en vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn, stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis en signaleert waar kennis nodig is. ZonMw heeft als belangrijkste opdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd kunt u contact opnemen met het secretariaat via e-mail werkplaatsenjeugd@zonmw.nl telefoon +31 70 515 0323.

Auteur: ZonMw
Datum: december 2024

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11
www.zonmw.nl

Inhoud

1.	Inleiding.....	5
1.1	Aanleiding ZonMw Kenniswerkplaatsen Jeugd.....	5
1.2	Verzoek programmavoorstel	5
1.3	Totstandkoming	5
1.4	Leeswijzer.....	6
2	Terreinverkenning.....	7
2.1	(Beleids)ontwikkelingen in de jeugdsector	7
2.2	Kennisontwikkeling in de jeugdsector.....	7
2.3	Werkplaatsen Jeugd	7
2.4	Aandachtspunten vanuit de RKJ's.....	7
3	Missie, doel en uitgangspunten	9
3.1	Missie.....	9
3.2	Doel.....	9
3.3	Structuur	9
3.3.1	Uitgangspunten infrastructuur Kenniswerkplaatsen Jeugd	9
3.3.2	Uitgangspunten kennisbenutting door implementatie en opschaling	10
3.3.3	Netwerkvorming en verbinding	11
3.4	Participatie en diversiteit.....	12
4	Communicatie en implementatie	13
5	Management en organisatie	14
5.1	Subsidieprocedure.....	14
5.2	Voortgangsbewaking	14
5.3	Evaluatie	15
5.4	Programmacommissie	15
5.5	Afstemming ZonMw-VWS.....	15
6	Kansen en risico's	17
6.1	Kansen programma Kenniswerkplaatsen Jeugd	17
6.2	Risico's.....	17
7	Financiële omvang en meerjarenraming van het programma.....	19
	Bijlage 1: Verzoek voor programmavoorstel	20
	Bijlage 2 Achtergrondinformatie terreinverkenning	24

1. Inleiding

1.1 Aanleiding ZonMw Kenniswerkplaatsen Jeugd

ZonMw ondersteunt sinds 2009 programmatisch verschillende werkplaatsen Jeugd. In deze werkplaatsen werken professionals uit de praktijk, beleid, onderzoek en opleidingen samen met ouders en jongeren. Ze pakken samen vraagstukken op en vormen een netwerk om kennis en ervaring uit te wisselen. Om zo samen te werken aan oplossingen. De kracht van een werkplaats jeugd zit in het voortdurend en gelijkwaardig samenwerken, leren en verbeteren. Met als doel: bijdragen aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van kinderen en jongeren. Verschillende thema's komen aan bod in de werkplaatsen. Door vragen binnen de thema's vanuit diverse perspectieven te bekijken en te doorgronden, ondersteunen de werkplaatsen de jeugdsector bij het vernieuwen en professionaliseren.

Het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd (2025 - 2028) volgt op het huidige programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (2020 - 2024) en eerdere programma's Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd (2015 -2020) en Academische Werkplaatsen Jeugd (2009 - 2017). De eerdere programma's richtten zich op wat er in de praktijk nodig is. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van concrete kennisproducten, zoals tools, methodieken en lesmateriaal, die onder andere te vinden zijn in het digitale magazine '[Samen bouwen aan betere jeugdhulp](#)'. Het nu voorliggende programma bouwt voort op de kennis uit eerdere programma's en focust zich op het ondersteunen van een aantal Kenniswerkplaatsen Jeugd en het benutten van reeds ontwikkelde kennis. Het programma richt zich primair op het verder versterken van de randvoorwaardelijke organisatorische infrastructuur ten behoeve van kennis en innovatie in de jeugdzorg. Het stimuleert concreet bestaande werkplaatsen, benut kennis en versterkt de onderlinge samenwerking.

Dit hoofdstuk bespreekt de opdracht (1.2) en de totstandkoming van het ZonMw-programma Kenniswerkplaatsen Jeugd 2025 - 2028 (1.3).

1.2 Verzoek programmavoorstel

De directie Jeugd van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) vroeg ZonMw in de opdrachtbrief van 10 januari 2024 om in overleg met hen en de Jeugdsector een vervolg voor te bereiden op het programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd. Het nieuwe programma moet bijdragen aan een samenhangende aanpak gericht op het verbeteren van de jeugdzorg en het welzijn van jongeren en gezinnen. Het is belangrijk dat het programma voortbouwt op de ervaring en inzichten van de afgelopen jaren en rekening houdt met relevante ontwikkelingen. VWS verwijst naar de [Hervormingsagenda Jeugd](#), waarbij er in ieder geval verbinding moet zijn met de leeragenda van het netwerk Kwaliteit en Blijvend Leren (KBL). Het programma heeft een looptijd van 4 jaar (2025-2028) en heeft een totaalbudget van 8 miljoen euro. De uitgangspunten die VWS heeft meegegeven voor het vervolgprogramma staan in bijlage 1.

1.3 Totstandkoming

Het programmavoorstel is in samenwerking tussen het ministerie van VWS en ZonMw tot stand gekomen. Er is op verschillende manieren input verzameld, bijvoorbeeld door te leren van eerdere programma's, commissievergaderingen en diverse bijeenkomsten en discussies. Ook is er een breed scala aan stakeholders geconsulteerd, zowel mondeling als via een open online consultatie. Er is input gevraagd aan de programmacommissie, aan de kernpartners van het huidige RKJ-programma via de coördinatoren, het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en het netwerk Kwaliteit en Blijvend Leren (KBL). Daarnaast is er een jongerensamenvatting van de consultatieversie gemaakt. Deze is voorgelegd aan jongeren met de vraag om hun mening en inbreng. De reacties zijn gebundeld en zoveel mogelijk verwerkt in de uiteindelijke programmatekst. Dit proces was bedoeld om praktijk, beleid, onderzoek, opleidingen en ouders en jongeren binnen het jeugdveld te betrekken bij de ontwikkeling van het programma.

De verdere uitwerking van het programma en de invulling van de verschillende subsidierondes vindt plaats gedurende het programma. En gebeurt in samenspraak met de programmacommissie.

Resultaten uit de evaluatie van het programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (2020-2024) worden hierbij meegenomen.

1.4 Leeswijzer

Dit document bevat een uitwerking van het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd (2025-2028). Hoofdstuk 2 bevat een terreinverkenning. In hoofdstuk 3 worden de missie, het doel en de uitgangspunten van de Kenniswerkplaatsen Jeugd verder uitgewerkt. Hoofdstuk 4 gaat over Communicatie. Hoofdstuk 5 geeft inzicht in het programmamanagement en organisatie. Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 een globale begroting en planning weergegeven.

2 Terreinverkenning

Dit hoofdstuk gaat in op de context van het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd. Het programma moet aansluiten en ondersteunen bij, reflecteren op en leren van wat al gebeurt in beleid en kennisontwikkelingen in de jeugdsector. En op de eerdere ervaringen vanuit de werkplaatsen jeugd. Dit hoofdstuk geeft een korte weergave van een aantal relevante (beleids)ontwikkelingen in de jeugdsector (2.1), relevante kennisinitiatieven (2.2) en eerdere programma's Werkplaatsen Jeugd (2.3). Het hoofdstuk wordt afgesloten met aandachtspunten voor het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd, voortkomend uit gesprekken met verschillende coördinatoren van het programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (2.4).

2.1 (Beleids)ontwikkelingen in de jeugdsector

Veilig, gezond en kansrijk opgroeien, ontwikkelen en meedoen. Dat is de kern van het jeugdbeleid bij VWS. In bijlage 2 wordt een beknopt overzicht gegeven van een aantal belangrijke ontwikkelingen die in gang zijn gezet vanuit het beleid. Waar mogelijk wordt ook de link gelegd met de eerdere programma's Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd en de Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd. Zo wordt er een beeld geschetst van ontwikkelingen die vooraf gingen aan de start van het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd of waar nog aan gewerkt wordt.

De volgende ontwikkelingen worden in de bijlage kort besproken: De transformatie naar de gemeente, Actieprogramma Zorg voor de Jeugd, Bovenregionale Expertisenetwerken Jeugd en de Schakel- en Adviesraad (SAR), Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, de Hervormingsagenda Jeugd en KBL.

Het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd is het meest verbonden aan de Hervormingsagenda en KBL.

2.2 Kennisontwikkeling in de jeugdsector

Op verschillende plekken wordt er aan kennisontwikkeling in en voor de jeugdsector gewerkt. In bijlage 2 worden een aantal voor dit programma belangrijke ontwikkelingen kort uitgewerkt. Het gaat daarbij om het grootste kennisontwikkelingsprogramma voor de jeugd van ZonMw: het programma Wat werkt voor de jeugd. En de NWA route Jeugd in ontwikkeling, opvoeding en onderwijs. In het programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd en de voorlopers is altijd nauw samengewerkt met het NJi. Zo wordt en werd er aangesloten bij de verbetercyclus 'Samen lerend doen wat werkt'. En willen de werkplaatsen ook bijdragen aan het 'Samen bereiken wat niemand alleen lukt'.

2.3 Werkplaatsen Jeugd

Sinds 2009 ondersteunt ZonMw programmatisch diverse werkplaatsen jeugd. In de drie voorgaande programma's werd in de verschillende werkplaatsen jeugd samengewerkt door professionals uit de praktijk, beleid, onderzoek en opleidingen samen met ouders en jongeren. Samen gingen zij relevante maatschappelijk (regionale) vraagstukken in de jeugdsector aan, wisselden ze kennis en ervaringen uit en werkten ze aan oplossingen. De kracht van een werkplaats zit dan ook in het voortdurend en gelijkwaardig samenwerken, leren en verbeteren. Met als doel: bijdragen aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van kinderen en jongeren. Verschillende thema's komen aan bod in de werkplaatsen. Door vragen binnen de thema's vanuit diverse perspectieven te bekijken en te doorgronden, ondersteunen de werkplaatsen de jeugdsector bij het vernieuwen en professionaliseren. In bijlage 2 staat meer informatie over de voorgaande programma's Werkplaatsen Jeugd.

2.4 Aandachtspunten vanuit de RKJ's

Begin 2024 heeft ZonMw de coördinatoren van de regionale kenniswerkplaatsen (2020-2024) gesproken over hun ervaringen binnen het programma. Hierbij is naar aanbevelingen gevraagd voor de inrichting van dit vervolgprogramma. De volgende aandachtspunten voor het programma Werkplaatsen Jeugd (2025-2028) kwamen naar voren:

Samenwerking en gezamenlijkheid

Uit deze gesprekken blijkt dat goede samenwerking binnen en tussen de werkplaatsen de nodige tijd en moeite kost. Er zijn diverse rollen en belangen die soms voor spanningen zorgen.

Gelijkwaardigheid wordt genoemd als belangrijke voorwaarde, net als het dienen van een gezamenlijk belang, zowel in de regio als landelijk. De werkplaatsen hebben baat bij goede ondersteuning bij de

coördinatie. Het ondersteunen van de coördinatie bestaat uit kennisuitwisseling over hoe processen in een kenniswerkplaats in te richten en financiële ondersteuning. Naast een goede coördinatie helpt het de samenwerking wanneer gemeenten, professionals, kennisinstellingen en (vertegenwoordigers van) jeugd en ouders een samenwerkingsstructuur ontwikkelen en samen een ambitie, plan en agenda ontwikkelen. Dit betekent het gezamenlijk verkennen van de regionale en landelijke maatschappelijke vraagstukken, de beoogde doelen en onderzoeksvragen formuleren en het opstellen van een bijbehorend plan van aanpak.

Relevante thema's

Tijdens de gesprekken werd duidelijk dat er steeds meer behoefte is om te werken met relevante thema's zoals normaliseren, meer kennis over professionalisering, samen leren en het adresseren van vraagstukken vanuit de gemeenten. Ook werd het belang benadrukt om bestaande kennis zoals die uit het AWTJ- programma en het huidige RKJ-programma komt te gebruiken en toe te passen.

Bundelen en benutten van kennis

Ook is er meer behoefte aan het bundelen, verspreiden en toepassen van kennis. Met de aantekening dat bij regionaal ontwikkelde kennis vaak nog een vertaalslag nodig is voordat deze ook elders toepasbaar is. Er is al veel kennis op landelijke niveau beschikbaar die beter benut kan worden. Het is belangrijk dat het programma en de werkplaatsen hiervoor afspraken maken met KBL en landelijke kenniscentra, zodat zij hier een rol in kunnen spelen.

Evaluatie van het programma regionale kenniswerkplaatsen

Tegelijk met het schrijven van deze programmatekst evalueert een externe partij, Van de Bunt, het programma RKJ. De resultaten en aandachtspunten die uit deze evaluatie naar voren komen moeten worden meegenomen in de uitvoering van het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd.

3 Missie, doel en uitgangspunten

In dit hoofdstuk staat de missie (3.1) en het doel van het programma (3.2). De structuur van het programma is uitgewerkt (3.3), en de aandacht voor participatie en diversiteit (3.4) staat beschreven.

3.1 Missie

Het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd wil bijdragen aan het versterken van een lerende (kennis)infrastructuur voor de jeugd in Nederland. Vanuit deze infrastructuur wordt ingezet op benutting van kennis door implementatie en opschaling. Daardoor krijgen kinderen en gezinnen de best onderbouwde en passende hulp en ondersteuning aangeboden, gebaseerd op recente en relevante kennis. Dit is belangrijk, ook als het ondersteuningssysteem en het zorgklimaat veranderen. Zodat kinderen in Nederland veilig, gezond en kansrijk opgroeien, ontwikkelen en meedoen.

Lokale en regionale behoefte zijn leidend voor de thema's waar de kenniswerkplaatsen zich op richten, maar er wordt verbinding gemaakt met landelijke thema's die voortkomen uit de Leeragenda. De kenniswerkplaatsen zetten in op het versterken van community building. In het programma en de subsidieoproepen worden richtinggevende eisen gesteld om de betrokkenheid en inbreng van alle partijen en bijbehorende perspectieven te garanderen.

3.2 Doel

Dit programma heeft als doel Kenniswerkplaatsen Jeugd te faciliteren. Het programma ondersteunt een infrastructuur voor een gelijkwaardige samenwerking tussen praktijk, beleid, onderzoek, opleiding, jongeren en ouders. De werkplaatsen focussen op een samenhangende aanpak gericht op het versterken van de pedagogische basis, het bevorderen van de veerkracht van jongeren en gezinnen of het verbeteren van de jeugdzorg. Op deze onderwerpen wordt gewerkt aan benutting van kennis door implementatie en opschaling, waarmee lokale en regionale problemen opgelost worden. De kenniswerkplaatsen dragen bij aan het goed toepassen van de beschikbare kennis. En aan meer synergie en minder versnippering in kennis over actuele thema's. Het programma bevordert de samenhang en uitwisseling tussen de kenniswerkplaatsen. De kenniswerkplaatsen Jeugd worden vanuit het programma en door KBL gestimuleerd verbinding te zoeken tussen lokale, (boven)regionale en landelijke thema's uit de leeragenda voor kennisuitwisseling en het vergroten van het leervermogen.

3.3 Structuur

Het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd is onderverdeeld in twee programmalijnen:

1. Door ontwikkelen (boven) regionale kennis- en implementatie- infrastructuur.
2. Kennisbenutting door implementatie en opschaling

Netwerkvorming, verbinding, participatie en diversiteit zijn belangrijke componenten binnen beide programmalijnen.

3.3.1 Uitgangspunten infrastructuur Kenniswerkplaatsen Jeugd

De Kenniswerkplaatsen Jeugd:

- Werken methodisch aan verschillende (boven)regionaal en lokaal relevante thema's.
- Werken integraal vanuit de leefwereld van kinderen, jongeren en ouders
- Bouwen aan een methodisch lerende kennis en implementatie- infrastructuur. Met een evenwichtige invulling vanuit beleid, praktijk, opleidingen, onderzoek en ouders en jongeren.
- Leren en reflecteren op de samenstelling van de lerende kennis en implementatie- infrastructuur van de werkplaats.
- Bouwen lerend voort op kennis en ervaring uit voorgaande werkplaatsen programma's.
- Zetten in op de duurzame inbedding van de lerende infrastructuur en de implementatie van de opgedane kennis en lessen in de praktijk.

De werkplaatsen vormen een infrastructuur voor duurzame implementatie van de (eerder) opgedane kennis over effectieve elementen (wat werkt voor wie, wanneer en waarom). Daarbij is aandacht voor

het voorkomen van versnippering en meer focus op de continuïteit van huidige kansrijke projecten. Ook zetten de werkplaatsen zich in voor de-implementatie van werkwijzen, interventies en elementen die niet het gewenste effect hebben.

De Kenniswerkplaatsen Jeugd werken aan lokale, regionale of bovenregionale vraagstukken en verspreiden en (de-) implementeren kennis. Daarbij zijn ze zich bewust van hun rol als onderdeel van een breder netwerk van partijen die werken aan een beter jeugdstelsel. Ze zoeken actief verbinding met andere werkplaatsen en netwerken – regionaal of landelijk - om kennis en krachten te bundelen en om versnippering te verminderen. Vanuit de lokale, regionale of bovenregionale vraagstukken dragen de werkplaatsen bij aan kwaliteit en blijvend leren en aan de beweging die met de Hervormingsagenda Jeugd en Leeragenda van KBL is ingezet.

Een Kenniswerkplaats Jeugd heeft als basis een duurzaam samenwerkingsverband opgezet bestaande uit relevante partners uit de jeugdsector. Waarbinnen afspraken zijn vastgelegd over het creëren van een lerende omgeving en de toepassing van kennis. Dit samenwerkingsverband bestaat minimaal uit praktijkorganisaties, gemeenten, een universiteit, hogeschool, en ouders en jongeren. Het samenwerkingsverband houdt rekening met de verschillende werkculturen en investeert continue in een doelmatige samenwerking en interactie op diverse niveaus (van strategisch tot uitvoerend). Deelname aan de werkplaats vraagt continue investering van alle partijen en levert alle partijen opbrengsten. Alle deelnemende partijen hebben een eigen rol, taken en verantwoordelijkheden in de werkplaats. Partners die meedoen zetten structureel in op de werkplaats, dragen volgens afspraak bij aan projecten en zorgen ervoor dat binnen hun organisatie ruimte vrij gemaakt kan worden om in te spelen op actuele vraagstukken. Binnen de werkplaats wordt expliciet aandacht besteed aan de mogelijkheden en randvoorwaarden voor alle partners om op een constructieve en duurzame manier mee te kunnen doen.

3.3.2 Uitgangspunten kennisbenutting door implementatie en opschaling

- Bij ieder thema waar een werkplaats aan gaat werken wordt een proces ingericht om kennisbenutting door implementatie en opschaling te stimuleren, waarbij steeds in kaart wordt gebracht:
  - Waar en door wie wordt er aan dit thema gewerkt.
  - Wie hebben er welke vragen over dit thema.
  - Welke kennis en producten zijn lokaal, regionaal, boven regionaal of landelijk reeds beschikbaar.
  - Hoe deze kennis en producten in de praktijk worden toegepast.
  - Wat het effect daarvan is.
  - Wat is er nog nodig om gebruik van relevante kennis of producten mogelijk te maken en te implementeren of om producten die in de praktijk niet het gewenste effect hebben te de-implementeren.
  - Wat is er nodig om kwaliteit van kennis en producten te waarborgen en versnippering te verminderen.
  - Wat zijn werkzame elementen en hoe kunnen deze duurzaam worden geborgd in de praktijk.
  - Welke kennis of kennisproducten ontbreken.
  - Waar zit de verbinding met de leeragenda van KBL.
- Werkplaatsen hebben de opdracht om continu te reflecteren op de vraag of de (toegevoegde) kennis daadwerkelijk nuttig en toepasbaar is. Het is belangrijk te beseffen dat het soms beter is om minder doen, omdat dit effectiever kan zijn. Deze reflectie is cruciaal omdat de context waarin de Kenniswerkplaatsen Jeugd opereren, verandert. Het is daarom belangrijk om ook op de regionale vraagstukken vanaf het begin verbinding te leggen met andere partijen die met dezelfde vraagstukken bezig zijn. Bijvoorbeeld via het netwerk van KBL.
- Werkplaatsen zijn zich bewust van hun rol in het tegengaan van versnippering en bijdragen aan meer kwaliteit. Dit doen ze door aandacht te hebben voor het de-implementeren van werkwijze en interventies die niet het gewenste effect hebben. Ze leren en reflecteren op een goede manier van het de-implementeren. Geleerde lessen over de-implementatie bieden ze actief aan bij relevante leernetwerken regionaal en landelijk.

- Werkplaatsen delen actief succesvolle initiatieven en interventies in de jeugdsector met het NJi, kennisinstituten, KBL en andere netwerken. Zodat meer kinderen en jongeren kunnen profiteren van bewezen effectieve benaderingen. De werkplaatsen zetten zich in voor brede implementatie (lokaal, regionaal en buiten de regio) van de (eerder) opgedane kennis over effectieve elementen, wat werkt voor wie, wanneer en waarom. Daarbij wordt er geleerd van het implementatieproces en gereflecteerd op het effect van de implementatie. Gebruikmakend van de kennis over implementatie en leren zoals die onder andere in het NWA-programma 'Doen wat werkt' wordt opgehaald.
- Werkplaatsen die kennisbenutting in beleid of praktijk stimuleren, zorgen dat de kennis relevant en toepasbaar is. Ze zoeken de samenwerking met alle partijen binnen de werkplaats en leggen verbindingen met andere partijen binnen het netwerk van KBL. Dit doen ze om ervoor te zorgen dat de kennis of het beleid nuttig is voor anderen of om bredere toepassing van deze kennis te stimuleren.

De kennisbenuttingsprojecten richten zich op lokale en regionale vraagstukken en zijn dynamisch en flexibel zodat ze het lerende karakter van de werkplaatsen ondersteunen. Er wordt kennis gedeeld, benut, geëvalueerd en geborgd op lokaal, (boven)regionaal en landelijk niveau. De projecten zijn ingebed in een lerende omgeving waarin ruimte is voor verandering en verbetering. Het vraagt van de betrokkenen openstaan voor verandering, leren van het verleden en kritisch reflecteren op eigen handelen. De kennisbenuttingsprojecten sluiten aan bij de leeragenda en leiden tot veranderingen in de praktijk. Daarnaast vergroten ze de professionaliteit en vaardigheden van betrokkenen.

3.3.3 Netwerkvorming en verbinding

De kenniswerkplaatsen vormen gezamenlijk een lerend netwerk. Ze leren van elkaar en bouwen voort op elkaars kennis en ervaring. Ze werken gezamenlijk mee aan het leren en verbeteren van het jeugdstelsel. Ze dragen actief bij aan het op- en bijstellen van de leeragenda van KBL. Ze zetten hun kennis, expertise en vaardigheden in voor concrete verbetering op vastgestelde thema's.

Bij de start van dit programma wordt gezamenlijk met de potentiële werkplaatsen bekeken hoe de kenniswerkplaatsen jeugd zich op een zinvolle manier kunnen verenigen: onderling en binnen het netwerk van KBL. De werkplaatsen brengen hun verbindingen met andere netwerken in, helpen verbindingen tussen vergelijkbare onderzoek- en implementatietrajecten tot stand te brengen en doen actief mee aan thema's waar ze kennis en expertise op hebben ontwikkeld.

Samenwerking tussen netwerken is gericht op een efficiëntere benutting van kennis en expertise op het gebied van jeugdhulp en het sociaal domein. In de lerende organisatie wordt steeds gereflecteerd op en geleerd van het effect van de samenwerking.

ZonMw draagt met dit programma en middels de Kenniswerkplaatsen Jeugd bij aan de vorming van een landelijke kennisinfrastructuur.

Met KBL wordt een samenwerkingsverband aan gegaan ten behoeve van de vorming van de landelijke kennisinfrastructuur. KBL stelt middelen en inzet beschikbaar aan ZonMw om bij te dragen aan kennisuitwisseling, samenwerking en netwerkvorming van de Kenniswerkplaatsen Jeugd op thema's die bijdragen aan de Leeragenda.

Daarbij wordt een netwerk gevormd door coördinatoren van de kenniswerkplaatsen jeugd, landelijke kennisinstellingen (zoals het NJi, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie (KJP), Landelijk Kenniscentrum LVB en Movisie) en ZonMw. Daar waar relevant kunnen ook andere partijen aansluiten zoals het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ), regioadviseurs vanuit het samenwerkingsplatform Sociaal Domein, VWS of VNG. Een deel van de begrote tijd en het budget van de kenniswerkplaatsen jeugd en de inhoudelijke projecten wordt gereserveerd voor deelname aan gezamenlijke activiteiten, waar onderling leren wordt gestimuleerd.

Er wordt ook geïnvesteerd in samenwerking met andere (boven)regionale kennisnetwerken, zoals met netwerken in het sociaal domein. Door samen met (netwerken binnen) het sociaal domein projecten vorm te geven rond concrete vraagstukken, ontstaan er mogelijkheden kennis uit te wisselen, partners te verbinden en om de samenhang in zorg en ondersteuning domein overstijgend vorm te geven.

Kansen van jongeren en gezinnen benutten en problemen integraal aanpakken vraagt om verbinding. Vertrekpunt is de leefwereld van kinderen, jongeren en gezinnen, en het bieden van passende zorg

dichtbij met als doel het versterken van het gewone leven. Dit vraagt om verbinding van jeugd- en opvoedhulp met andere domeinen.

3.4 Participatie en diversiteit

Om vooruitgang te boeken in de jeugdsector en om aan te sluiten bij de praktijk, betreft een kenniswerkplaats jeugd bij het opzetten van de infrastructuur en bij een project voor kennisbenutting zoveel mogelijk *alle* belanghebbenden. Naast degenen die zich beroepsmatig met de jeugd bezighouden, betreft een werkplaats ook jongeren en ouders, die beschikken over ervaringsdeskundigheid. Het verbeteren van de jeugdsector begint bij het luisteren naar de verhalen van de jongeren en ouders zelf, en door de dialoog met elkaar aan te gaan. Actieve en betekenisvolle participatie van ouders en jongeren bij de werkplaatsen is noodzakelijk om kwaliteit van de jeugdsector vanuit hun perspectief, dagelijkse context en leefwereld te onderbouwen en bevorderen. Om die reden geldt als voorwaarde dat ouders en jongeren een actieve rol hebben in het samenwerkingsverband van de werkplaats. Ze worden zowel bij het uitwerken van het plan van aanpak als bij de uitvoering betrokken. Deze betrokkenheid heeft een structureel karakter en doet recht aan ieders kennis en kunde.

De kenniswerkplaatsen dragen bij aan het creëren van een inclusieve samenleving. In een inclusieve samenleving kan iedereen op een gelijkwaardige manier deelnemen aan de maatschappij. Daarbij maakte het niet uit welke culturele achtergrond, religie, geslacht, leeftijd, sociaaleconomische status of beperkingen iemand heeft. In de praktijk blijkt hier nog onvoldoende sprake van. De grote diversiteit aan achtergronden en kenmerken van kinderen en jongeren gaat nog te vaak samen met ongelijkheid in uitgangspunten, kansen en effectiviteit van preventie en interventies. Sommige groepen lopen hierbij een groter risico of krijgen minder kansen om hun potentieel te benutten. Zoals bijvoorbeeld jeugdigen die opgroeien in armoede, lhbtqia+-jeugdigen, jeugdigen met een (licht) verstandelijke beperking, jeugdigen met een migratieachtergrond en vluchtelingenkinderen. De vraag is hoe deze groepen op een volwaardige manier kunnen deelnemen aan de samenleving en zich optimaal kunnen ontwikkelen¹. De leefwereld van nieuwkomers en ouders en kinderen met een migratieachtergrond vraagt bijvoorbeeld om doorontwikkeling van interventies en aanpakken, en het versterken van competenties van professionals gericht op het overbruggen van culturele verschillen.

Een kenniswerkplaats jeugd biedt inzicht in de diversiteit van kinderen, jeugdigen en gezinnen in hun regio, hoe hier rekening mee wordt gehouden en onderbouwt hoe zij bijdraagt aan goede ondersteuning voor *alle* kinderen die dat nodig hebben. En het bereiken van doelgroepen die de hulp en ondersteuning het hardst nodig hebben.

ZonMw stelt in haar oproep duidelijke kaders om voldoende aandacht voor participatie en diversiteit binnen de werkplaatsen en de kennisbenuttingsprojecten te waarborgen. Tegelijkertijd faciliteert ZonMw de werkplaatsen en biedt handvatten hoe dit goed vorm te geven. Het moet duidelijk worden gemaakt hoe bestaande kennis wordt benut om ervoor te zorgen dat *alle* kinderen profiteren van de kennis. Ook de kinderen en gezinnen die minder goed bereikt worden met onderzoek, hulp en ondersteuning.

---

¹ Kennisagenda Jeugd, NRO, 2018

4 Communicatie en implementatie

Eén van de kernactiviteiten van ZonMw is het versterken van impact in termen van kennisbenutting. Om impact te stimuleren, monitoren en te evalueren, zet ZonMw in op factoren die impact op langere termijn bevorderen, de zogenaamde productieve interacties. Bij productieve interacties gaat het om de volgende factoren/indicatoren:

- Samenwerking met relevante stakeholders
- Co-financiering
- Het opleveren van bruikbare kennisproducten
- Gerichte implementatie en de-implementatieactiviteiten
- Gerichte communicatieactiviteiten

Het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd (2025-2028) wil bijdragen aan het versterken van de pedagogische basis en het bevorderen van het welzijn van jongeren en gezinnen en/of het verbeteren van de jeugdhulp. Door de manier van samen leren, mensen verbinden en het delen van inzichten binnen de werkplaats, wordt draagvlak gecreëerd om verandering in gang te zetten. Hierdoor wordt kennis als meer 'vanzelfsprekend' benut door deelnemende partijen. Door gerichte communicatie- en implementatieactiviteiten uit te voeren, kan de benutting van de kennis, en daarmee de impact van de werkplaatsen binnen én buiten de eigen regio worden vergroot.

Kenniswerkplaatsen jeugd

De werkplaatsen stellen zelf een plan op voor communicatie en (de-)implementatie van producten en resultaten. De infrastructuurprojecten en de inhoudelijke projecten reserveren budget voor implementatie- en communicatie activiteiten. Een communicatie- en implementatieplan ondersteunt en bevordert de invoering, het gebruik en de borging van resultaten door praktijk, beleid en opleidingen.

Communicatielijn jeugd

Op basis van een lerende en reflecterende houding zet ZonMw de landelijke communicatielijn voort en verbetert deze. Deze communicatielijn is ondersteunend aan de profilering van de werkplaatsen, verspreiding van kennisproducten naar andere regio's (inspireren door middel van on- en offline kennisoverdracht en ontmoetingen), de onderlinge verbinding en uitwisseling tussen de werkplaatsen en de verbinding met de landelijke kennisnetwerken. De communicatie gaat in afstemming met andere voor jeugd relevante programma's binnen ZonMw, het NJi en KBL.

Binnen ZonMw wordt daar waar relevant verbinding gezocht met de lopende en recent afgeronde programma's binnen het cluster Jeugd van ZonMw en daarbuiten. Dit zijn bijvoorbeeld Wat werkt voor de Jeugd, Geweld hoort nergens thuis, Richtlijnen Jeugdgezondheidszorg, het Actieprogramma Maatschappelijke Diensttijd, Zwangerschap en Geboorte, Onbedoelde Zwangerschap en Kwetsbaar (jong) Ouderschap, Suïcideprogramma, Preventieprogramma, Sport- en Bewegen, Doelmatigheid, GGZ-programma en het programma Evaluatie Regelgeving.

De communicatielijn levert een bijdrage aan het expliciet maken van de kennis die aanwezig is en toepasbaar gemaakt wordt binnen de werkplaatsen. Door dit gestructureerd en planmatig te doen kunnen meer partijen profiteren van de kennis en komt meer verbinding tot stand. Door eenheid aan te brengen tussen de verschillende werkplaatsen worden de werkplaatsen beter gepositioneerd. Dit kan bijvoorbeeld door gezamenlijkheid in communicatie uitingen en door gezamenlijke, thematische workshops, lezingen of stands bij congressen en bijeenkomsten.

Producten waarin kennis uit verschillende werkplaatsen wordt gebundeld rondom bepaalde thema's, bevatten meer en breder gedragen kennis. ZonMw zal gezamenlijke producten stimuleren en gezamenlijkheid in communicatie uitingen faciliteren.

5 Management en organisatie

In dit hoofdstuk wordt de subsidieprocedure (5.1), de voortgangsbewaking van de gehonoreerde projecten (5.2) en de evaluatie van het programma (5.3) uiteengezet. Ook wordt informatie gegeven over de programmacommissie (5.4) en de afstemming tussen ZonMw en VWS (5.5).

5.1 Subsidieprocedure

Voor dit programma maakt ZonMw zoveel mogelijk gebruik van de standaardprocedures van ZonMw voor het indienen en beoordelen van subsidieaanvragen. De procedures zijn te downloaden op de website van ZonMw. Daarnaast worden voorwaarden benoemd in de subsidieoproep. De tekst van de oproep is leidend bij de beoordeling van de aanvragen. Om voor honorering van een subsidieaanvraag in aanmerking te komen moet een subsidieaanvraag aan de in de subsidieoproep gestelde kwaliteits- en relevantiecriteria voldoen.

Er is een totaalbudget van € 6.200.000,00 beschikbaar voor 1) Startsubsidies, 2) financiering infrastructuurprojecten en coördinatie en 3) projecten die kennisbenutting stimuleren.

Het programma start met uitzetten van startsubsidies. Er is in totaal € 200.000,- beschikbaar als startsubsidie. Dit is een beperkte subsidie om samenwerking in- en tussen regio's te onderzoeken en deel te nemen aan bijeenkomsten. Die bijeenkomsten zijn gericht op uitwisseling met andere (potentiële) werkplaatsen en uitwisseling over het opzetten van een relevant lerend netwerk.

Voor de coördinatie en infrastructuur van ten minste 8 kenniswerkplaatsen is in totaal € 2.000.000,- beschikbaar. Voor dit budget wordt de infrastructuur, waarin alle partners vanuit onderzoek, beleid, praktijk, onderwijs, ouders en jongeren gelijkwaardig kunnen samenwerken onderhouden en eventueel doorontwikkeld. Belangrijk is dat er daarvoor een coördinator wordt aangesteld. Deze persoon zorgt dat alle partijen goed aangehaakt blijven, creëert draagvlak, houdt overzicht, bevordert de voortgang en bewaakt de samenhang. Ook draagt de coördinator zorg voor de communicatie, kennis van implementatie en de-implementatie processen en draagt bij aan netwerkvorming tussen de werkplaatsen en het netwerk KBL. ZonMw en KBL zullen binnen dit programma samenwerken aan netwerkvorming en de vorming van een landelijke kennisinfrastructuur. KBL heeft aangegeven de netwerkvorming met middelen te willen versterken.

Voor de programmalijn kennisbenutting, is in het totaal € 4.000.000,00 beschikbaar. In 2 rondes worden er minimaal 16 projecten gehonoreerd. Projecten die kennisbenutting stimuleren hebben betrekking op lokale en (boven)regionale vraagstukken en sluiten aan bij de leeragenda van KBL.

In de aanvragen voor de coördinatie en infrastructuur en de kennisbenuttingsprojecten wordt minimaal 10% van het budget gereserveerd om bij te dragen aan de netwerkvorming en verbinding tussen de werkplaatsen en met andere relevante netwerken en landelijke partijen.

Cofinanciering is een vereiste bij de aanvragen voor coördinatie en infrastructuur en bij de projecten voor kennisbenutting. De partijen van de kenniswerkplaatsen jeugd investeren in de werkplaats met eigen middelen of die van de samenwerkingspartners. Voor de kennisbenuttingsprojecten mag ook cofinanciering van andere opdrachtgevers, fondsen of subsidieverstrekkingen worden gezocht.

5.2 Voortgangsbewaking

Voor de startsubsidies wordt alleen de deelname aan de bijeenkomsten voor het opzetten van een relevant lerend netwerk gemonitord.

De voortgang en resultaten van de gehonoreerde projecten over de coördinatie en doorontwikkeling van de infrastructuur en de kennisbenutting wordt op verschillende manieren gemonitord. Er worden voortgangsverslagen en een eindverslag opgevraagd. Daarnaast kunnen er startgesprekken en site visits gepland worden. Het is een optie om startgesprekken of een startbijeenkomst te organiseren. Gedurende de uitvoering van het programma kunnen site visits bij individuele werkplaatsen danwel gezamenlijke 'site visits' waar meerdere werkplaatsen en kennisbenuttingsprojecten per keer centraal staan worden georganiseerd. Hierbij kunnen de programmacommissie, andere werkplaatsen en partners aansluiten. Het doel van de site-visits is dat de programmacommissie zich een beeld vormt over de structuur en het functioneren van de werkplaats en de kennisbenuttingsprojecten en daar

waar nodig de werkplaats en projecten van adviezen kan voorzien. Daarnaast moeten deze bijeenkomsten een bijdrage leveren aan de netwerkvorming en onderlinge uitwisseling.

De ervaringen die gaandeweg het programma worden opgedaan, worden benut voor reflectie, bijstelling en verdere verbetering van het programma en de projecten. ZonMw communiceert de bevindingen over de voortgang aan de coördinatoren van de werkplaats of de projectleider van de projecten, al dan niet in combinatie met aanbevelingen tot aanpassing(en).

5.3 Evaluatie

Ongeveer halverwege het programma vindt een tussentijdse procesevaluatie plaats. Op basis hiervan wordt gekeken hoe het programma vordert en of er aanpassingen nodig zijn. Daarbij worden de vorderingen in de programmalijnen bekeken en er wordt nagegaan hoe er aandacht wordt besteed aan participatie en diversiteit.

Aan het einde van het programma wordt er een proces- en impact evaluatie gedaan. De procesevaluatie bouwt voort op de tussentijdse evaluatie. De impact evaluatie brengt ook de tot dan toe gegenereerde impact in kaart. De programmacommissie formuleert aan het begin van het programma een aantal criteria op basis waarvan wordt geëvalueerd.

5.4 Programmacommissie

Overeenkomstig het bestuursreglement ZON, NWO-MW en ZonMw en de ZonMw-procedures wordt een programmacommissie ingesteld om inhoudelijk sturing te geven aan het programma. De commissie wordt ook verantwoordelijk voor het lopende programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (2020-2024). De programmacommissie wordt samengesteld uit onder meer deskundigen vanuit praktijk, gemeentelijk beleid, (praktijk)onderzoek en opleidingen in het jeugdstelsel, en een vertegenwoordiging van ouders en jongeren met een samenstelling die past bij de inhoudelijke ambities en aansluit de thema's uit de leeragenda van KBL. Gezien de focus op netwerkvorming en kennisbenutting door implementatie en opschaling is het van belang dat deze expertise hierop in de commissie is vertegenwoordigd. De commissieleden nemen deel op persoonlijke titel. De commissie heeft verbinding met het ZonMw-programma Wat werkt voor de jeugd.

Een vertegenwoordiger van het ministerie van VWS en KBL neemt als waarnemer in de commissie plaats. ZonMw stimuleert de verbinding met relevante stakeholders zoals het NJi, de VNG en de werkplaatsen Sociaal Domein. Bij de samenstelling van de programmacommissie wordt de code belangenverstrengeling van ZonMw toegepast. Afhankelijk van de voor nieuwe thema's benodigde expertise kan de programmacommissie in de komende jaren van samenstelling veranderen.

De taken van de programmacommissie houden in:

- De uitvoering van het programma volgens het goedgekeurde programmavoorstel. Hierbij moeten de doelstellingen van het programma, de eenheid en de samenhang binnen het programma worden bewaakt.
- Het uitzetten van oproepen voor het indienen van aanvragen die kunnen bijdragen aan de doelstellingen van het programma.
- Het beoordelen van de aanvragen op verschillende criteria conform de doelstellingen van het programma.
- Het prioriteren van de aanvragen en ter honorering voorleggen aan het ZonMw-bestuur.
- Het signaleren van ontwikkelingen die van belang zijn voor het programma, en waar nodig advies uitbrengen naar het ZonMw-bestuur.
- Het bewaken van de voortgang en evaluatie van de gehonoreerde werkplaatsen op grond van voortgangsrapportages, site-visits of bijeenkomsten en het eindverslag.

5.5 Afstemming ZonMw-VWS

ZonMw houdt de opdrachtgever op de hoogte van de voortgang van het programma en de samenwerking met KBL via voortgangsrapportages, het jaarplan en het jaarverslag. Daarin wordt primair aangegeven hoe de programma-activiteiten hebben bijgedragen aan de programmadoelen. Deze rapportages geven de opdrachtgever relevante informatie om het programma zo nodig tussentijds bij te sturen. Een waarnemer van het ministerie wordt bilateraal geïnformeerd en

uitgenodigd voor commissievergaderingen. Daarnaast is er ook tripartite overleg met KBL, VWS en ZonMw.

6 Kansen en risico's

In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke kansen het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd biedt. Welke risico's zich kunnen voordoen bij het uitvoeren van dit programma. En hoe ZonMw daar op in kan spelen.

6.1 Kansen programma Kenniswerkplaatsen Jeugd

Het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd biedt de volgende kansen:

- **Samenwerking met KBL**
Dit programma biedt kansen om de werkplaatsen actief deel te laten nemen aan het netwerk Kwaliteit en Blijvend Leren. ZonMw en KBL zoeken naar mogelijkheden om deze samenwerking vanuit het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd te verstevigen.
- **Inzet op stevige Kenniswerkplaatsen Jeugd**
Uit voorgaande programma's is gebleken dat er voldoende ruimte voor coördinatie en kennisuitwisseling moet zijn. Door apart in te zetten op infrastructuur en het aantal werkplaatsen te beperken, krijgen de werkplaatsen die gehonoreerd worden meer ruimte voor coördinatie en kennisuitwisseling.
- **Inzetten op gelijkwaardige samenwerking**
Gelijkwaardigheid en het dienen van een gezamenlijk doel zijn belangrijke voorwaarden voor de samenwerking binnen een kenniswerkplaats en voor de samenwerking tussen kenniswerkplaatsen. Dit programma heeft beide als uitgangspunt opgenomen.
- **Stimuleren van daadwerkelijk gebruik van resultaten**
In het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd ligt naast de focus op het inzetten op infrastructuur een duidelijke focus op kennisbenutting. Er wordt voortgebouwd op eerder opgedane kennis en resultaten. Deze kennis en resultaten worden gebundeld en zo vorm gegeven dat ze verder gebracht kunnen worden in de praktijk.
- **Mogelijke bijsturing gedurende de uitvoering**
In voorgaande programma's werd bijna het gehele budget voor infrastructuur en projecten in één keer uitgezet. Nu wordt het gefaseerd uitgezet. Waardoor ook kan worden ingespeeld op kennisbehoeften die later in de looptijd van het programma aan het licht komen.

6.2 Risico's

Het programma Kenniswerkplaatsen Jeugd kent ook risico's en daar wil ZonMw als volgt op inspelen

- **Regio's zonder Kenniswerkplaatsen**
Door de keuze voor een beperkt aantal stevige kenniswerkplaatsen, zal er geen landelijke dekking zijn. Er zijn dus meer regio's die niet in verbinding staan met een Kenniswerkplaats Jeugd.
Maatregel: Werkplaatsen worden gestimuleerd om samen te werken en zich te profileren rondom bepaalde thema's. Regio's die niet zelf in verbinding staan met een Kenniswerkplaats zouden wel van het landelijke netwerk kunnen profiteren. Kennis over kennisbenutting en rondom thema's waarop een werkplaats zich profileert moet ook door anderen gebruikt kunnen worden.
- **Geen focus op kennisontwikkeling**
Dit programma heeft geen focus op onderzoek voor kennisontwikkeling en innovatie. Innovatie wordt gestimuleerd door kennisbenutting, maar niet door ontwikkeling van nieuwe kennis. Terwijl voor kennisbenutting ook vraagt om nieuwe kennisontwikkeling.
Maatregel: Er wordt nauw afgestemd met ander programma's binnen en buiten ZonMw waar kennisontwikkeling wel wordt gestimuleerd. Denk bijvoorbeeld aan programma's als Wat werkt voor de Jeugd en de NWA route Jeugd.
- **Beperkte financiële ruimte voor landelijke afstemming en netwerkvorming**
Binnen het huidige programma is aangegeven dat 10% van de financiën moet worden gereserveerd voor netwerkvorming en (landelijke) uitwisseling tussen kenniswerkplaatsen onderling en met andere netwerken. De mogelijkheden zijn met deze omvang beperkt.
Maatregel: ZonMw en KBL zijn aan het kijken wat de mogelijkheden tot samenwerking zijn. En zoeken naar mogelijkheden om de kenniswerkplaatsen meer ruimte te geven voor onderlinge kennisuitwisseling en deelname aan (landelijke) netwerken.

- **Kennisbenuttingsprojecten door anderen dan kenniswerkplaatsen jeugd**

Doordat de aanvragen voor de infrastructuur losgekoppeld zijn van de aanvragen voor een kennisbenuttingsproject, kan het zijn dat er aanvragen komen van anderen dan de in dit programma gefinancierde kenniswerkplaatsen. Dit heeft als voordeel dat als er anderen zijn die specifieke expertise hebben, kunnen indienen. Die moeten dan ook bijdragen aan de netwerkvorming. Maar risico is dat er aanvragen voor kennisbenutting worden gedaan door partijen die geen geschikte infrastructuur hiervoor hebben of onvoldoende capaciteit om bij te dragen aan netwerkvorming.

Maatregel: Aanvragen voor projecten voor kennisbenutting kunnen alleen worden gedaan door samenwerkingsverbanden die aan alle voorwaarden voldoen waar een kenniswerkplaats ook aan moet voldoen, zoals gelijkwaardige betrokkenheid vanuit onderzoek, beleid, praktijk, opleidingen en ouders & jongeren. En ze moeten aannemelijk maken capaciteit te hebben om aan te sluiten bij (landelijke) netwerken en zich profileren op een specifiek thema. Als er aanvragen komen van anderen, dan moeten die ook al een stevige infrastructuur hebben staan.

- **Kenniswerkplaats ontvangt geen subsidie voor kennisbenutting**

Door het loskoppelen van de subsidie voor infrastructuur en coördinatie van een kenniswerkplaats en kennisbenutting kan het zijn dat een kenniswerkplaats die subsidie krijgt voor de infrastructuur geen subsidie krijgt voor een kennisbenuttingsproject.

Maatregel: Aanvragers voor kennisbenuttingsprojecten moeten aan de eisen van een kenniswerkplaats voldoen. Daarmee hebben de kenniswerkplaatsen jeugd al een pré. In de tweede ronde kunnen eventueel specifieke thema's worden benoemd, die aansluiten bij de leeragenda en waarvan we weten dat kenniswerkplaatsen zich erop focussen. Tot slot kan het zijn dat een werkplaats prioriteit geeft aan een thema dat zich meer leent voor kennisontwikkeling en daarmee aanvullende subsidie bij andere programma's aanvraagt in plaats van subsidie voor de kennisbenutting uit dit programma.

- **Onvoldoende nieuwe kennis voor aanvragen kennisbenutting**

Het zou kunnen dat er gedurende de uitvoering van het programma te weinig aanvragen gedaan worden voor kennisbenutting, omdat blijkt dat er toch meer vraag is naar kennisontwikkeling.

Maatregel: Mocht dit het geval zijn, dan kan in overleg met de opdrachtgever worden gekeken om toch een ronde in te richten met de focus op kennisontwikkeling.

7 Financiële omvang en meerjarenraming van het programma

Type kosten	Budget
<i>Subsidiekosten</i>	
Startsubsidie (Bijeenkomsten, netwerkvorming en verbinding)	€200.000,-
Kenniswerkplaatsen Jeugd (Infrastructuur en coördinatie, min 8 WP)	€2.000.000,-
Kennisbenuttingsronde 1	€2.000.000,-
Kennisbenuttingsronde 2	€2.000.000,-
Communicatie & Implementatie	€ 300.000,-
<i>Beheerskosten</i>	
Commissiekosten	€ 50.000,-
Algemene kosten	€ 50.000,-
Programmakosten ZonMw	1.399.999,-
Totaal	€ 8.000.000,-

Voor de uitvoering van dit programma wordt gewerkt met minimaal 4 rondes en een intensieve begeleiding van de werkplaatsen en projecten met bijeenkomsten en site-visits. Dit om verbinding, kennisuitwisseling, doorgeleiding en het vormen van een lerende netwerk te faciliteren. Daardoor zijn de programmakosten voor dit programma relatief hoog.

Een gedetailleerde begroting met verplichtingen, liquiditeiten en bevoorschotting is beschikbaar voor de opdrachtgever.

Bijlage 1: Verzoek voor programmavoorstel

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

ZonMw
T.a.v. het bestuur
Postbus 93245
2509 AE DEN HAAG

Per mail: directiesecretariaat@zonmw.nl

Datum 10 januari 2024
Betreft Verzoek voor programmavoorstel regionale
kenniswerkplaatsen jeugd

Geacht bestuur,

De afgelopen jaren heeft ZonMw het programma Regionale kenniswerkplaatsen jeugd uitgevoerd. Dit programma fungeert als een schakel binnen het jeugd(zorg)landschap door ouders, jongeren, jeugdhulpverleners, universiteiten, hogescholen en gemeenten samen te brengen en te ondersteunen bij het ontwikkelen, delen en implementeren van kennis. Ze spelen een rol in het assisteren van gemeenten, jeugdhulpverleners, scholen en andere betrokkenen bij het vinden van geschikte oplossingen voor de specifieke uitdagingen in hun regio's. Hierbij worden innovatieve benaderingen en best practices gedeeld om de jeugdzorg te verbeteren. Gezien het belang van de regionale kenniswerkplaatsen en de ontwikkelingen in het kader van de Hervormingsagenda jeugd past het opstellen van een vervolg programma voor de regionale kenniswerkplaatsen jeugd in de beweging die is ingezet.

Wij vragen ZonMw om een voorstel te schrijven voor een opdracht regionale kenniswerkplaatsen jeugd 2025- 2028. Dit voorstel moet voortbouwen op de opdracht regionale kenniswerkplaatsen 2020-2024 en met in acht neming van onderstaande uitgangspunten.

Opdracht van de Regionale Kenniswerkplaatsen 2020- 2024

De opdracht van het huidige programma is voort te bouwen op het werk van de voorgaande Academische Werkplaatsen, met een verschuiving van de nadruk van kennisontwikkeling naar gelijkwaardige samenwerking tussen partners, kennisverspreiding en implementatie van bestaande kennis. Momenteel zijn 15 werkplaatsen actief, waaronder één bovenregionale werkplaats met een specifiek thema, namelijk risicojeugd. Andere uitgangspunten in het huidige programma zijn meer eigenaarschap van deelnemende gemeenten en een grotere landelijke dekking ten opzichte van de academische werkplaatsen. Het initiatief voor projecten komt van de deelnemende partijen binnen de werkplaats, waarbij wordt gezocht naar zowel interventies als nieuwe manieren van samenwerking. De kenniswerkplaatsen hebben als hoofdfunctie partijen in de jeugdzorg in een regio bijeen te brengen om gezamenlijk oplossingen te vinden voor regionale hulpbehoeften. Deze infrastructuur van kennis, beleid en praktijk biedt mogelijkheden om innovatieve en effectieve ideeën op het gebied van jeugdzorg

**Directoraat Generaal
Langdurige Zorg**
Directie Jeugd

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij
Uiltzinger, R. (Rowy)
Beleidsmedewerker

T
M 0631682175
r.uiltzinger@minvws.nl

Kenmerk
3743188-1059686-J

Kenmerk afzender

Bijlage(n)

-

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

te verspreiden en fungeert als een middel voor veranderingsdoelstellingen in het jeugdveld.

Kenmerk
3743188-1059686-J

Uitgangspunten voor het Vervolgprogramma 2025-2028

Het is uiteraard van belang dat het vervolgprogramma voor de Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (RKJ) voor de periode 2025-2028 voortbouwt op de ervaring en inzichten die de afgelopen jaren zijn opgedaan en dat het nieuwe programma wordt ingericht rekening houdend met relevante ontwikkelingen. Met daarbij focus op het bijdragen aan de bewegingen die in gang gezet worden met de afspraken uit de Hervormingsagenda jeugd en meer in het bijzonder op het terrein van Kwaliteit en Blijvend leren waar ook een werkstructuur voor wordt opgericht. De nadruk in het nieuwe programma dient te liggen op het implementeren van opgedane kennis in de praktijk (ook buiten de regio).

Dit vertaalt zich in een aantal uitgangspunten voor het nieuwe programma die mede de basis biedt voor de strategische koers van het programma en de leidraad vormt voor de verdere ontwikkeling. Hieronder worden deze uitgangspunten toegelicht:

- o Verkennen of en hoe aansluiting gevonden kan worden op relevante thema's uit de Hervormingsagenda jeugd.
  - o Het gaat hierbij in ieder geval om de verbinding met de werkstructuur kwaliteit en blijvend leren. Deze is voor VWS leidend als het gaat om agendasetting op het thema kwaliteit en blijvend leren. De komende periode dient verkend te worden hoe de RKJ's hierop kunnen aansluiten en hoe deze verbinding concreet kan worden vormgegeven, zowel qua inzet van het netwerk als qua inhoud. In overleg wordt bepaald hoe dit proces zal worden vormgegeven.
  - o Daarnaast dient ook verkend te worden of ook op andere thema's van de Hervormingsagenda een verbinding nuttig kan zijn. Denk bijvoorbeeld aan de verbinding met de regio naar aanleiding van de regiobeelden die zijn opgesteld, het zoeken van verbinding met andere domeinen (onderwijs, schuldhulpverlening, sport) om jeugdzorgproblematiek te voorkomen of te verminderen en het stimuleren van de beweging naar de voorkant en daarmee het voorkomen van instroom in meer specialistische zorg.
  - o Mede naar aanleiding van deze verkenning wordt in samenspraak met betrokken partijen een prioritering voor het nieuwe programma bepaald.
- o Evenwichtige invulling van de driehoek kennis-beleid-praktijk: Een zorgvuldige balans tussen kennisontwikkeling, beleidsvorming en praktische implementatie staat centraal. Hierbij wordt benadrukt dat de ontwikkeling van kennis en beleid in nauwe samenwerking met de praktijk plaatsvindt om relevantie en toepasbaarheid te waarborgen.
- o Aandacht voor brede implementatie van de opgedane kennis met daarbij ook focus op de continuïteit van huidige effectieve projecten. Het is van essentieel belang om de continuïteit van effectieve lopende projecten te waarborgen en deze te richten op brede implementatie. Het streven is om succesvolle initiatieven en interventies in de jeugdzorg uit te breiden naar andere regio's, zodat meer kinderen en jongeren kunnen profiteren van bewezen effectieve benaderingen.
- o Aandacht voor zelfstandige voortzetting: Het programma moet streven naar duurzaamheid en zelfstandige voortzetting van de werkplaatsen, zelfs na afloop van de programmaperiode. Dit houdt in dat partners en stakeholders in

staat moeten worden gesteld om hun werk voort te zetten en opgebouwde kennis en expertise te behouden. Hiervoor is het noodzakelijk dat er cofinanciering is en er verder wordt gekeken dan de termijnen van het programma.

Kenmerk
3743188-1059686-J

- o Samenwerking met andere bestaande regionale kennisnetwerken: Het stimuleren van synergie tussen de regionale kenniswerkplaatsen jeugd en andere regionale kennisnetwerken, zoals de Werkplaatsen Sociaal Domein, is van groot belang. Samenwerking tussen deze netwerken kan leiden tot een efficiëntere benutting van kennis en expertise op het gebied van jeugdzorg en het sociaal domein.

Deze uitgangspunten bieden een solide basis voor het ontwerp en de uitvoering van het vervolgprogramma voor de regionale kenniswerkplaatsen en zorgen voor een samenhangende aanpak gericht op het verbeteren van de jeugdzorg en het bevorderen van het welzijn van jongeren en gezinnen.

Veldraadpleging

Het houden van een veldraadpleging onder stakeholders vormt onderdeel om te komen tot het programmavoorstel. In de veldraadpleging worden de huidige regionale kenniswerkplaatsen gevraagd mee te denken over de exacte invulling van het nieuwe programma. Daarnaast worden niet alleen de huidige kenniswerkplaatsen bevroegd maar ook andere relevante partijen uit het veld die waardevolle input kunnen leveren om de behoeften en verdere invullingen van het programma mede te identificeren.

Financiën

Er is 8 mln euro beschikbaar voor de invulling van het programma in de periode 2025 - 2028. In het programmavoorstel wordt hiervoor een begroting en een realistische liquiditeitsprognose opgenomen.

Evaluatie

In het programmavoorstel dienen de geleerde lessen uit het huidige programma te worden meegenomen in het nieuwe programma. De evaluatie van het huidige programma die volgt in 2024 dient dan ook als input meegenomen te worden in de ontwikkeling van het nieuwe programma.

In het programmavoorstel dient meegenomen te worden hoe er tussentijds geëvalueerd wordt op de gestelde doelen en is er ruimte voor tijdige bijsturing. De resultaten uit deze evaluatiemomenten worden ook gebruikt voor een eventueel nieuw programma na 2028.

In achtneming van het bovenstaande kijken wij uit naar een gedetailleerde uitwerking van dit programma en worden wij graag bij de opstelling tussentijds betrokken om gezamenlijk af te stemmen of de uitwerking de gewenste richting opgaat.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
namens deze,
de directeur Jeugd,

Kenmerk
3743188-1059686-J

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'M' followed by a long horizontal stroke that loops back under the 'M'.

mw. dr. M.A. Kleiboer

Bijlage 2 Achtergrondinformatie terreinverkenning

(Beleids)ontwikkelingen in de jeugdsector

Rol van gemeenten

De Jeugdwet, ingevoerd in 2015, maakt gemeenten bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor alle jeugdhulp. Dat is inclusief specialistische hulp zoals jeugd-ggz, jeugd-lvb en gesloten jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Doel van de Jeugdwet is om het jeugdstelsel te vereenvoudigen en het efficiënter en effectiever te maken. Gemeenten kunnen de zorg dichter bij de inwoners en meer in samenhang organiseren. Het uiteindelijke doel is het versterken van de eigen kracht van de jongere en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van zijn gezin en sociale omgeving². De academische werkplaatsen transformatie jeugd waren gefocust op het ontwikkelen en opleveren van kennis die gemeenten en praktijkorganisaties ondersteunde bij de transformatie.

De [tussenevaluatie van de Jeugdwet uit 2018](#) laat zien dat een goede beweging in gang is gezet. Maar ook dat de transformatiedoelen van de Jeugdwet nog niet zijn gerealiseerd. Zo wordt er nog onvoldoende gebruik gemaakt van preventieve en lichte ondersteuning. En ervaren veel ouders en jeugdhulpaanbieders problemen in de toegang tot de jeugdhulp.

Actieprogramma Zorg voor de Jeugd (2018-2021)

Mede naar aanleiding van de evaluatie van de Jeugdwet is het ministerie van VWS, in partnerschap met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ) en Landelijke Cliëntenorganisaties in 2018 gestart met het actieprogramma [Zorg voor de Jeugd](#)³. Dit actieprogramma had tot doel de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering merkbaar en meetbaar beter te maken voor kinderen, jongeren en gezinnen, zodat ze op tijd passende hulp ontvangen. Het kind, de jongere en de ouders stonden in dit actieprogramma van VWS centraal. In dit programma werden de gemeenten ondersteund door het Rijk, VNG en branches. De regionale kenniswerkplaatsen jeugd (2020-2024) boden een structuur waarbinnen dit leerproces kon plaatsvinden en faciliteerden en droegen bij aan de doelen van het actieprogramma.

Om de werkwijze en beweging om de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering beter te maken ook na 2021 voort te zetten is een handreiking ontwikkeld en [de Stichting ondersteuning Beweging van Nul](#) is opgericht. Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ) had een adviserende rol bij de inrichting van de bovenregionale expertisenetwerken, in het bijzonder de landelijke kennis- en leerfunctie. Een aantal wetenschappers heeft gezamenlijk een pleidooi geschreven: [op de groei](#). Dit is een uitnodiging om samen te investeren in wat jonge mensen doet floreren geschreven.

Bovenregionale Expertisenetwerken Jeugd en SAR

Nederland telt, sinds 2021, 8 [Bovenregionale Expertisenetwerken Jeugd](#) (BENs) ingeschakeld kunnen worden als jeugdigen met complexe hulpvragen tussen wal en schip dreigen te vallen. Vanuit een onafhankelijke positie ondersteunen ze de jeugdhulpregio's en de regionale expertteams om samen met jeugdigen, ouders, hulpverleners en gemeenten een onvoorwaardelijke oplossing te vinden. Dat wil zeggen: een oplossing waar jeugdigen en hun ouders achter staan, die helpt en uitvoerbaar is – ook op lange termijn.

De [schakel-en adviesraad](#) (SAR) wil op landelijk niveau leren van samengebrachte ervaringen, deze koppelen aan beschikbare (wetenschappelijke) kennis, verbeteringen hanteerbaar maken voor de praktijk en het beleid in de meest brede zin, gezamenlijk de ontwikkelagenda opstellen voor de toekomst en stap voor stap steeds verder werken aan het fijn opgroeien van alle kinderen in Nederland.

Door het brede netwerk en de diversiteit aan perspectieven is [SAR](#) voor de jeugd in staat vraagstukken te agenderen, prioriteren, de achtergrond van een vraagstuk uit te pluizen en aan te geven wat zinvolle concrete vervolgstappen kunnen zijn. De SAR schakelt en adviseert op thema's die worden aangereikt vanuit de analyse van monitorgegevens van de regionale expertteams (RETs) en

² Memorie van toelichting Jeugdwet: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/07/01/memorie-van-toelichting-bij-de-jeugdwet>

³ Actieprogramma Zorg voor de Jeugd, VWS, 2018.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/04/01/actieprogramma-zorg-voor-de-jeugd>

vanuit de patronen die een van de 8 bovenregionale expertisenetwerken (BENs) hieruit naar voren haalt. Ook andere thema's hebben de aandacht van de SAR.

In verschillende regio's is een samenwerking tussen de BEN's en de RKJ's ontstaan. Dit is vanuit het programma gestimuleerd. De BEN's en de RKJ's weten elkaar steeds beter te vinden. Zo werken ze samen bijvoorbeeld aan de thema's Leren, kleinschaligheid en de gedeelde verklarende analyse. Het verder uitwerken en behouden van deze samenwerking en uitwisseling vraagt om investering in de toekomst. De kenniswerkplaatsen Jeugd, BEN's, RET's en de SAR dragen ieder op hun eigen manier een stukje bij aan het grotere doel, dat alle kinderen fijn op kunnen groeien.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Samen met partners is in 2021 in opdracht van de VNG en de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en VWS het [Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming](#) opgesteld. Het toekomstscenario richt zich op eenvoudigere en gezinsgerichte aanpak van kind- en gezinsbescherming waarin de behoefte van kinderen, gezinnen en huishoudens centraal staan.

Het doel is dat rondom kinderen, huishoudens en gezinnen heen een lokaal (wijk)team staat dat hulp en ondersteuning biedt. Binnen dit lokale team is één vast persoon die voor langere tijd betrokken blijft. Een regionaal veiligheidsteam, een team van professionals met expertise en bevoegdheden op het gebied van veiligheid in de thuissituatie, ondersteunt het lokale team als dit nodig is. Dicht bij deze professionals en gezinnen staat een netwerk van specialisten met kennis over kinderen, volwassenen en specifieke uitingsvormen van geweld. Het Toekomstscenario schetst hiermee een beeld waarin professionals samenwerken, van elkaar leren en elkaar versterken. Het gezin/huishouden staat hierbij centraal. In deze brede aanpak wordt in proeftuinen andere manieren van werken uitgetoetst en – bij een positief resultaat – in de praktijk gebracht. Daarnaast wordt in kaart gebracht wat er nodig is om de gewenste veranderingen in werkwijze, stelsel en wet- en regelgeving te realiseren. En er is een centrale plek voor kennisdeling en –benutting dat dit gehele proces ondersteunt. Het landelijk programma regisseert en stimuleert deze beweging.

In 11 proeftuinen wordt het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming in de praktijk beproefd en ontwikkeld. Vanuit het programma RKJ zijn de werkplaatsen gewezen op de proeftuinen en geleerde lessen kunnen worden uitgewisseld. Door het programmateam van het toekomstscenario zijn de proeftuinen gewezen op de werkplaatsen.

Leren van rapportages, adviezen en evaluaties

Niet alle beoogde doelen worden altijd behaald, zoals bijvoorbeeld aangegeven in de evaluatie van de Jeugdwet, het rapport Georganiseerde Onmacht, het advies van de Commissie Van Dooijeweert, het proefschrift [Boemerangbeleid](#) of het rapport Grip. Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle van de WRR.

De Algemene Rekenkamer heeft in 2023 het rapport 'Georganiseerde Onmacht' uitgebracht. Daarin is aangegeven dat het met de overheveling van de jeugdbescherming naar de gemeente nog niet is gelukt om de beoogde doelen (dalende uitgave, wachttijden korter en minder administratieve last voor hulpverleners) te behalen.

Begin 2023 is de Commissie Van Dooijeweert opgericht en ingesteld met als doel onderzoek te doen naar de rechtsbescherming van ouders en kinderen in de jeugdhulp en jeugdbescherming in het kader van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. In het advies is aangegeven dat rechtsbescherming op de vier kernpunten: informatie, participatie, ondersteuning en effectieve rechtsmiddelen op het moment te kort schiet. Er wordt ook gewaarschuwd voor grote risico's bij een volledig integrale aanpak die door het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming wordt voorgesteld. Dit advies biedt duurzame oplossingen die meer evenwicht brengen tussen ouders en kinderen aan de ene kant, en instanties aan de andere kant. In 2023 promoveerde Sharon Stellaard op een onderzoek naar vijftig jaar hervormingsbeleid in passend onderwijs en jeugdzorg. Hoewel beleidsvorming altijd met onzekerheden gepaard gaat, kunnen onjuiste aannames ertoe leiden dat beleid niet de gewenste resultaten oplevert of zelfs averechts werkt. Stellaard pleit daarom voor meer aandacht voor de kwaliteit van deze aannames, zodat beleidskeuzes beter onderbouwd zijn en voldoen aan de eisen van een rechtvaardig en effectief bestuur.

Eind 2023 publiceerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) het rapport 'Grip. Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle'. In dit rapport laat de WRR op basis van

gedragswetenschappelijk onderzoek zien dat de combinatie van onzekerheid en een gebrek aan grip kan leiden tot een slechtere gezondheid, een bron is van maatschappelijk onbehagen en samenhangt met beelden en overtuigingen die op gespannen voet kunnen staan met de democratische rechtsstaat. De WRR nodigt met dit rapport beleidsmakers uit om vanuit grip naar beleid te kijken: hoe kan de overheid burgers meer persoonlijke controle geven, zodat zij hun levensdoelen dichterbij kunnen brengen?

Belangrijk is dat we niet alleen signaleren dat doelen (nog) niet zijn behaald en dat dingen beter kunnen, maar ook leren van wat maakte dat het niet is gelukt. Waardoor liep het anders? In het RKJ programma is hier aandacht voor, kritisch reflecteren en daarvan leren is een belangrijk aandachtspunt. Deze en andere rapportages, adviezen en evaluaties kunnen hierbij helpen.

De Hervormingsagenda Jeugd (2023-2028)

De [Hervormingsagenda Jeugd](#) bevat veel afspraken om de jeugdhulp te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. Hiervoor wordt inzet van alle partijen verwacht. Gemeenten en het Rijk gaan structureel investeren in de landelijke kwaliteit en effectiviteit van de jeugdhulp. Om duidelijker te maken waarvoor ouders en kinderen hulp kunnen krijgen, wordt de Jeugdwet aangepast. Het implementatieplan van de Hervormingsagenda Jeugd helpt alle betrokkenen bij de uitvoering van de hervorming. Voor iedereen moet duidelijk zijn wat de bedoeling is: wie zou wat wanneer moeten doen. Dat geldt voor partijen op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

De Hervormingsagenda Jeugd heeft 2 doelen, die nadrukkelijk aan elkaar zijn gekoppeld:

1. Betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is.
2. Een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Vanuit het RKJ-programma zijn de werkplaatsen steeds geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom de hervormingsagenda.

Werkorganisatie Kwaliteit en Blijvend Leren

Onderdeel van de Hervormingsagenda jeugd is Kwaliteit en Blijvend Leren, een netwerkorganisatie waarin betrokkenen uit de jeugdhulp samenwerken aan het duurzaam verhogen van de kwaliteit van de jeugdhulp. Uitgangspunt daarbij is een cultuur waarbij voortdurend leren en verbeteren door professionals en beleidsmakers vanzelfsprekend is. Het vertrekpunt is altijd de hulpvraag van het kind, de jongere en/of de opvoeders. Dit is beschreven in het advies 'Kwaliteit en blijvend leren. Van praten naar doen.' De regionale kenniswerkplaatsen en KBL zijn met elkaar verbonden. De RKJ's verkennen eind 2024 en begin 2025 hoe ze kunnen bijdragen aan de inhoudelijke leeragenda van de netwerkorganisatie KBL.

Relevante bredere ontwikkelingen

Het [Integraal ZorgAkkoord \(IZA\)](#) en het [Gezond en Actief Leven Akkoord \(GALA\)](#) bevatten afspraken die een impuls geven aan het verbeteren van de gezondheid van alle inwoners. In het bijzonder is er aandacht voor het verbeteren van de situatie van mensen met gezondheidsachterstanden en mensen in een kwetsbare situatie. Zo wordt gewerkt aan goede zorg die toegankelijk en betaalbaar is voor mensen die dat echt nodig hebben.

Kennisontwikkeling in de jeugdsector

Kennisontwikkelingsprogramma Wat werkt voor de jeugd

Begin 2019 is gestart met de uitvoering van het kennisontwikkelingsprogramma [Wat werkt voor de jeugd \(2019-2025\)](#). De missie van het programma is het vergroten, toepassen en toepasbaar maken van kennis over wat werkt in de preventie, opvoed- en jeugdhulp voor kinderen en gezinnen. Specifiek gericht op het stimuleren van de psychosociale ontwikkeling van kinderen en gezinnen.

Met dit kennisontwikkelingsprogramma wil ZonMw meer weten over wat werkt in de hulp aan en ondersteuning voor jongeren en gezinnen. Met deze hulp bedoelt ZonMw zowel hulp aan gezinnen bij het opvoeden, hulp die is gericht op het voorkomen van problemen (preventie) en hulp aan kinderen en jongeren zelf. Zo hopen we de hulp en de manier waarop die hulp wordt aangeboden en georganiseerd op een positieve manier te beïnvloeden. Door het stimuleren van de toepassing en verspreiding van deze kennis wil ZonMw ervoor zorgen dat mensen in de jeugdsector (zowel

jongeren, ouders als professionals en mensen bij de gemeente) deze inzichten echt kunnen toepassen in hun werk en in hun dagelijkse leven. Vanuit de structuur die binnen de RKJ's is opgebouwd zijn er verschillende projecten aangevraagd en gehonoreerd bij deze en andere ZonMw kennisprogramma's

Kennisagenda Jeugd en route Jeugd

De [Kennisagenda Jeugd](#) (2018) is een uitwerking van de route Jeugd in ontwikkeling, opvoeding en onderwijs van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA). De kennisagenda benoemt zeven domeinen waar jeugdigen zich begeven en waar zich kennisvragen voordoen, die van belang zijn om antwoorden te vinden op de vragen hoe we ervoor kunnen zorgen dat jeugdigen gezond en gelukkig opgroeien. De kracht van de kennisagenda is het benoemen van de verschillende domeinen en het herkennen van specifieke vraagstukken binnen elk domein. Tegelijkertijd wordt geprobeerd deze domeinen met elkaar te verbinden, zodat er een integrale aanpak ontstaat. Het aankomende programma Kenniswerkplaatsen Jeugd (2025-2028) kan een bijdrage leveren aan de kennisontwikkeling en het gebruik van ontwikkelde kennis, zoals voorgesteld in deze Kennisagenda Jeugd. Daarbij moet ook aandacht zijn voor de mogelijke risico's, zoals discriminerende algoritmes.

[Lopende NWA lijnen en projecten](#) zoals "[Doen wat werkt in de jeugdzorg](#)" zijn gestart. Dit onderzoeksconsortium gaat met een belangrijk thema uit de Hervormingsagenda Jeugd aan de slag: het verbeteren van de kwaliteit van het leren op de werkvloer van jeugdprofessionals: hoe leer je, hoe zorgen we dat nieuwe kennis en vaardigheid écht beklijft en wordt toegepast? En ook relevante programma's zoals [Big data en kansrijke start](#) en projecten zoals [Screen and Intervene](#) (SCIN) lopen ondertussen. Evenals het onderzoeksconsortium [GUTS: Growing Up Together in Society](#). Het cluster Jeugd van ZonMw is ofwel trekker ofwel begeleider van een groot deel van deze lijnen en projecten. ZonMw stimuleert de verbinding en uitwisseling tussen de verschillende initiatieven en de Kenniswerkplaatsen Jeugd.

Verbinding NJi en Kenniswerkplaatsen Jeugd

Het NJi heeft, in samenwerking met ZonMw, in het afgelopen programma van de regionale kenniswerkplaatsen NJi ambassadeurs verbonden aan de werkplaatsen jeugd, om te zorgen dat kennis vanuit het NJi naar de werkplaatsen stroomt en andersom dat kennis van de werkplaatsen opgenomen wordt in de vele online beschikbare dossiers, publicaties en pagina's van het NJi.

Met het programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd werd en wordt aangesloten bij de aanbevelingen uit het rapport 'Samen lerend doen wat werkt' van het NJi. Het gedachtengoed '[Samen lerend doen wat werkt](#)' (2017) is het resultaat van een denktank geïnitieerd door het NJi met daarin vertegenwoordigers van beroeps- en cliëntenorganisaties, instellingen, gemeenten en kennisinstituten. Met als belangrijk aandachtspunt het verbinden van al die werelden en een gezamenlijke ambitie gericht op het doorontwikkelen én benutten van kennis. Uitgangspunt is het zo goed mogelijk ondersteunen van kinderen en gezinnen in zorg en welzijn om zo het beste resultaat te boeken. Bij het bieden van hulp wordt geput uit drie bronnen: ervaringen en wensen van jongeren en ouders, ervaringen uit de beroepspraktijk en kennis uit onderzoek. Bij elk van deze bronnen wordt voortgebouwd op collectieve kennis die in de sector aanwezig is. Kennis maken, delen, gebruiken en reflecteren is daarbij onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Zo wordt continu gewerkt aan het verbeteren van het handelen en de kwaliteit van de geboden ondersteuning. Dat moet leiden tot het effectiever aanpakken van belangrijke maatschappelijke vraagstukken op het gebied van zorg voor en welzijn van kinderen, jongeren en gezinnen.⁴ De RKJs dragen bij aan deze collectieve kennis en continue verbeteringen, mede door kennis maken en delen en door het gebruik van bovenstaande 3 typen ervaringen en kennis te combineren.

Met de publicatie [Samen bereiken wat niemand alleen lukt](#) (2022) wil het NJi laten zien wat het vraagt en wat het oplevert om samen te werken aan een kansrijk perspectief voor kinderen en jongeren. Juist als dat niet binnen de gangbare kaders lijkt te kunnen. De jeugdzorg is in Nederland zo georganiseerd dat het leven van jongeren en gezinnen er vaak onnodig complex door wordt of zelfs vastloopt. Gezinsproblemen worden opgeknipt in handzame deelproblemen waarmee hulpverleners aan de slag gaan. Maar daarmee wordt de dagelijkse realiteit van het gezin uit het oog verloren. De jeugdhulpverlening is ingericht volgens het maakbaarheidsprincipe: het idee dat veel problemen bij het

⁴ Rapport Samen Lerend doen wat werkt. NJi, 2017.

opvoeden en opgroeien door het handelen van professionals opgelost kunnen worden. De werkelijkheid is helaas weerbarstiger. De kennisinfrastructuur van de werkplaatsen jeugd kan verder bijdragen aan samen bereiken wat niemand alleen lukt.

Voorgaande programma's Werkplaatsen Jeugd

Academische Werkplaatsen Jeugd (2009 - 2017)

De academische werkplaatsen jeugd startten in 2010 met 6 werkplaatsen. Zij richtten zich met een academische, praktijkgerichte insteek op innovatie en betere zorg voor de jeugd. De projecten hebben bereikt dat de kennisinfrastructuur regionaal is versterkt door te investeren in samenwerking en gezamenlijk praktijkgericht onderzoek uit te voeren. Het in 2017 verschenen digitale magazine '[Met elkaar verbonden - De succesformule van de academische werkplaatsen jeugd](#)' zet de vele waardevolle en belangrijkste opbrengsten van het ZonMw-programma Academische Werkplaatsen Jeugd in de etalage. Of zoals de voorzitter van het programma het samenvatte: 'Er zijn hele boeiende samenwerkingsverbanden ontstaan. Organisaties zijn bereid gebleken hun zelfstandigheid in te ruilen voor iets collectiefs, een netwerkconstructie waarin je gezamenlijk verantwoordelijkheid draagt.'

Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd (2015 – 2020)

De werkplaatsen jeugd zetten hun ervaring voort in het AWTJ-programma, dat in 2015 van start ging. Het aantal breidde uit naar 13 werkplaatsen, die de opdracht kregen om gemeenten en praktijkorganisaties te ondersteunen bij de transformatie van de jeugdsector. En om jongeren en ouders beter en structureel te betrekken bij onderzoek – aansluitend bij de transformatiegedachte van eigen regie en participatie. De AWTJ's werkten de afgelopen jaren aan [ruim 50 \(onderzoeks\)projecten](#). Daarin hebben zij kennis opgedaan en opgeleverd die gemeenten en praktijkorganisaties ondersteunt bij de transformatie. De werkplaatsen hebben deze kennis daarnaast geïntegreerd in diverse opleidingen in het jeugdveld. De concrete kennisproducten van de werkplaatsen, zoals tools, methodieken en lesmateriaal, zijn gebundeld in het digitale magazine '[Samen bouwen aan betere jeugdhulp](#)'.

Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (2020-2024)

De nadruk voor de jaren 2020-2024 ligt op het regionaal verbeteren van de zorg voor de jeugd. In dit programma werken 15 werkplaatsen aan regionale vraagstukken. En wisselen ze kennis uit over onder meer normaliseren, integraal werken en passende hulp. Met als doel: bijdragen aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van alle kinderen en jongeren. Gelijkwaardig samenwerken, leren en verbeteren staat in de RKJs centraal. Elke werkplaats heeft verschillende projecten waarin gezamenlijk wordt gezocht naar oplossingen voor regionale maatschappelijke vraagstukken. De leefwereld en de ervaringen van kinderen, jongeren en ouders staan hierin centraal. Zodat de ondersteuning of versterking zoveel mogelijk in het gewone leven plaats vindt; thuis, op school en in de wijk. Concrete kennisproducten van de werkplaatsen zijn onder andere [gebruiksaanwijzingen](#), [infographics](#), [podcasts](#), [films](#), [rapporten](#) en [publicaties](#). ZonMw zet zich ervoor in dat de kennis voor alle gemeenten beschikbaar komt, door middel van een overkoepelende communicatielijnen samen met de andere voor jeugd relevante ZonMw-programma's. Zie ook www.werkplaatsenjeugd.nl.

Concrete voorbeelden

- Met een groeiende vraag naar jeugdhulp benadrukken velen het belang van normaliseren en het verminderen van medicalisering. Maar wat betekent normaliseren in de praktijk en hoe kunnen we dit doen? De werkplaatsen [SAMEN](#) en [RKJ IJsselland](#) brachten voorbeelden, [podcasts](#) en een [film](#) in beeld.
- Samenwerken met het sociaal netwerk van gezinnen is belangrijk. Hoe maak je een goede start met die samenwerking? En wat kun je doen om het netwerk betrokken te houden tijdens de hulp? Om professionals én gezinnen hierbij te ondersteunen, ontwikkelden de [RKJ Friesland](#), [C4Youth](#) en partnerorganisaties* een [praatplaat](#).
- In het project '[Doen we de juiste dingen?](#)' van [ST-RAW](#) werd met behulp van CBS Microdata onderzocht wat het effect is van de inzet van wijkteams en resultaatgerichte inkoop op het jeugdhulpgebruik.
- In de [9 VIMP-projecten](#) staan uiteenlopende onderwerpen, activiteiten en doelgroepen centraal. Het VIMP-project van de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland richt zich bijvoorbeeld op de verklarende analyse voor passende en samenhangende hulp. Specifiek ligt de focus hierbij op het toegankelijker maken van de verklarende analyse voor professionals, jongeren en ouders via concrete kennisproducten en hulpmiddelen. De werkplaats C4Youth zet met

een experiment in op het verbeteren van de overdracht tussen het primair en voortgezet onderwijs, om schooluitval te voorkomen. En een project van de Academische Werkplaats Jeugd Inside-Out focust zich op de bredere inzet van ervaringswerkers bij de behandeling van chronisch suïcidale jongeren.

- Vanuit de werkplaatsen wordt ook onderling en met andere partijen verbinding gezocht, zo is bijvoorbeeld vanuit de Academische Werkplaats risicojeugd samen met de kenniswerkplaats Jeugd Friesland en nog een heel aantal andere partijen het consortium kleinschaligheid opgezet. Het Consortium Kleinschaligheid in de jeugdhulp is een groep waarin praktijkinstellingen, onderzoekers en ervaringsdeskundigen samenwerken om de beweging richting kleinschaligheid zo goed mogelijk vorm te geven. Er zijn 5 thema's die de rode draad van het Consortium vormen. Deze thema's zijn Aanbod, Personele randvoorwaarden, Kwaliteit en Effectiviteit, Onderwijs en Financiële randvoorwaarden. Binnen deze thema's wordt gewerkt met expertcirkels en wordt onderzoek gedaan.

Figuur 1 toont een overzicht van de 15 gefinancierde werkplaatsen jeugd binnen het programma Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (2020-2024).

Regionale kenniswerkplaatsen jeugd

Figuur 1: ZonMw-regionale kenniswerkplaatsen jeugd 2020-2024

- [C4Youth \(regio Groningen\)](#)
- [Flevi's Kenniswerkplaats Jeugd](#)
- [RKJ IJsselland 'Samen Normaliseren'](#)
- [AWJ Inside-Out \(Nijmegen & Centraal-Gelderland\)](#)
- [Jeugd en Gezin Centraal \(Utrecht regio\)](#)
- [KeTJAA \(Amsterdam-Amstelland\)](#)
- [Samen Doen&Leren \(regio Noord-Veluwe\)](#)
- [AWJ Noord-Brabant](#)
- [RKJ Noord-Holland](#)
- [Kenniswerkplaats Jeugd Friesland](#)
- [SAMEN \(regio Den Haag\)](#)
- [ST-RAW \(regio Rijnmond\)](#)
- [Trendbreuk \(Zuid-Limburg\)](#)
- [Kenniswerkplaats Jeugd Utrecht Stad](#)

 [AW Risicojeugd \(bovenregionaal\)](#)

www.zonmw.nl

MET KENNIS WERKEN AAN EEN GOEDE GEZONDHEID VOOR IEDEREEN

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
info@zonmw.nl